

การประยุกต์ใช้ปืนแม่เหล็กไฟฟ้าเพื่อทดสอบเรื่องการเคลื่อนที่แบบโพรเจกไทล์ Application of the Electromagnetic Gun for Projectile Motion Testing

คณิต ทองพิสิฐสมบัติ¹ และ พุทธิดา ชัยสวัสดิ์*¹
Kanit Thongpisisombat¹ and Phuttatida Chaisawas*¹
¹หลักสูตร/ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม
*ผู้ประสานงานหลัก อีเมล: phuttatida.cha@siam.edu

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อออกแบบและสร้างปืนแม่เหล็กไฟฟ้า สำหรับใช้ในการทดลอง เรื่องการเคลื่อนที่แบบโพรเจกไทล์ที่มีความแม่นยำในการวัดที่สูงขึ้น โดยโครงสร้างของปืนแม่เหล็กไฟฟ้าทำจากท่ออลูมิเนียมท่อนยาว 56 cm มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางภายนอกและภายใน 8 mm และ 6 mm ตามลำดับ พันด้วยสายไฟ AWG เบอร์ 20 เป็นขดลวดโซลินอยด์จำนวน 3 ชั้น (ชั้นละ 33 รอบ) ตัวโพรเจกไทล์ เป็นวัสดุเฟอร์โรแมกเนต คือ ดอกสว่านทำเกลียวเบอร์ 3 ขนาด 3 g โดยใช้แหล่งจ่ายไฟฟ้ากระแสตรงขนาด 50 V ให้กับตัวเก็บประจุ $3 \times 10^4 \mu\text{F}$ โดยใช้ตัวเรียงกระแสชนิดควบคุมด้วยซิลิคอน (SCR) เป็นอุปกรณ์สวิตช์ควบคุมกระแสภายในขดลวดโซลินอยด์ เพื่อเปลี่ยนพลังงานแม่เหล็กไฟฟ้าเป็นพลังงานจลน์ของโพรเจกไทล์ โดยความเร็วของโพรเจกไทล์คำนวณได้จากความชันของกราฟความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งการกระจัดในแนวราบและแนวตั้ง (x,y) และใช้เวลาจากเครื่องจับเวลาโฟโต้เกตระบบดิจิทัล (digital photogate timer) เท่ากับ 3.113 m/s และ 3.571 m/s ตามลำดับ เมื่อคำนวณหาเปอร์เซ็นต์ความแตกต่างของทั้งสองวิธีมีค่า 13.67%

คำสำคัญ: การเคลื่อนที่แบบโพรเจกไทล์ ปืนแม่เหล็กไฟฟ้า

Abstract

The designed and experiment setup of the electromagnetic gun were to improve measurement accuracy in projectile motion. The magnetic gun made from an aluminum tube is 56 cm long, 8 mm and 6 mm for outer and inner diameter respectively. The end of a tube was bound by AWG cable made for 3 layers (33 rounds/layer) as a solenoid. For the projectile mass testing is a ferromagnetic material screw nail in which a 3 g weight and 5 cm long. The DC power supply with 50 volt charged to the $3 \times 10^4 \mu\text{F}$ capacitor and Silicon Control Rectifier (SCR) is a current controller in solenoid by charging by the electromagnetic into kinetic energy for the projectile. The velocity of projectile was calculated from the slope of x,y positions plot and using a digital photogate timer. The results showed that both methods were 3.113 m/s and 3.571 m/s which corresponds to the percentage difference is 13.67%.

Keywords: projectile motion, electromagnetic gun

บทนำ

การทดลองการเคลื่อนที่แบบโพรเจกไทล์เป็นการเคลื่อนที่แบบ 2 มิติ โดยชุดทดลองที่ขายในท้องตลาดมีลักษณะเป็นรางโค้ง ติดตั้งบนแผ่นกระดานวัดระยะในการเคลื่อนที่โดยปล่อยลูกเหล็กที่มีความสูงใดๆ ให้เคลื่อนที่ลงมาตามรางโค้งทำเอียงมุม 60° เมื่อหลุดจากรางจะเคลื่อนที่แบบวิถีโค้งไปชนกับกระดาษคาร์บอนบนฉาก ทำให้เกิดจุดบนกระดาษ ที่ใช้หาตำแหน่งที่ชน (x,y) เพื่อคำนวณค่าความเร็วของโพรเจกไทล์ได้ต่อไป ซึ่งข้อเสียของชุดทดลองนี้คือลูกเหล็กจะหลุดออกจากรางก่อนถึงตำแหน่งปลายสุดของรางและแรงที่กระทำกับกระดาษคาร์บอนน้อยเกินไป ส่งผลให้การหาตำแหน่งการชน (x,y) ทำได้ยากและมีความคลาดเคลื่อน (กาญจนา จันทร์ประเสริฐ, 2552) การออกแบบและจัดทำชุดทดลอง โดยประยุกต์ใช้หลักการทางแม่เหล็กไฟฟ้า เพื่อพัฒนาคุณภาพและลดความผิดพลาดในการทดลองร่วมกับการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้เรียน โดยมีแนวทางในการนำเสนอหลากหลาย อีกทั้งยังเป็นการดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้มากขึ้นกว่าวิธีการสอนด้วยชุดทดลองทั่วไป

การเคลื่อนที่โพรเจกไทล์ เป็นการเคลื่อนที่ที่มีเส้นทางการเคลื่อนที่แบบวิถีโค้ง ทำให้วัตถุมีความเร็วที่ตำแหน่งต่างๆ สองทิศทาง คือ ความเร็วตามแนวระดับ (u_x) ซึ่งจะมีค่าคงที่ตลอดการเคลื่อนที่ โดยไม่คิดแรงต้านของอากาศหรือแรงภายนอกที่

ไม่ใช่แรงโน้มถ่วงของโลกมากระทำกับวัตถุและความเร็วในแนวดิ่ง (u_y) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการเคลื่อนที่ภายใต้แรงโน้มถ่วงของโลก (g) โดยการเคลื่อนที่โพรเจกไทล์เป็นการเคลื่อนที่ทั้งสองทิศทางพร้อมกัน ดังนั้น เวลาที่ใช้การเคลื่อนที่จึงมีค่าเท่ากับทั้งสองทิศทาง เมื่อให้ x คือ การกระจัดในแนวระดับ y คือ การกระจัดในแนวดิ่ง และ t คือ เวลาในการเคลื่อนที่ (Serway & Jewett, 2008) สามารถเขียนความสัมพันธ์ของปริมาณต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนที่ในแต่ละทิศทางเป็นสมการได้ดังนี้

$$x = u_x t \quad (1)$$

$$y = u_y t + \frac{1}{2} g t^2 \quad (2)$$

ถ้าให้วัตถุเริ่มต้นเคลื่อนที่ออกไปในแนวระดับ ($\theta = 0^\circ$) ทำให้ความเร็วเริ่มต้นตามแนวแกนดิ่งมีค่าเป็นศูนย์ เมื่อแทนค่า $t = \frac{x}{u_x}$

จาก (1) ใน (2) จะได้ความสัมพันธ์

$$y = \frac{g x^2}{2 u_x^2} \quad (3)$$

โดย $\frac{g}{2 u_x^2}$ เป็นค่าคงตัว

เมื่อเขียนกราฟความสัมพันธ์ตามสมการ (3) ระหว่าง x^2 กับ y โดยให้ x^2 อยู่บนแกนนอน และ y อยู่บนแกนตั้ง จะได้ความสัมพันธ์เชิงฟังก์ชันแบบกราฟเส้นตรง มีความชัน (slope) = $\frac{g}{2 u_x^2}$ (Cudnik, Rahman, and Williams, 2012) ดังนั้น

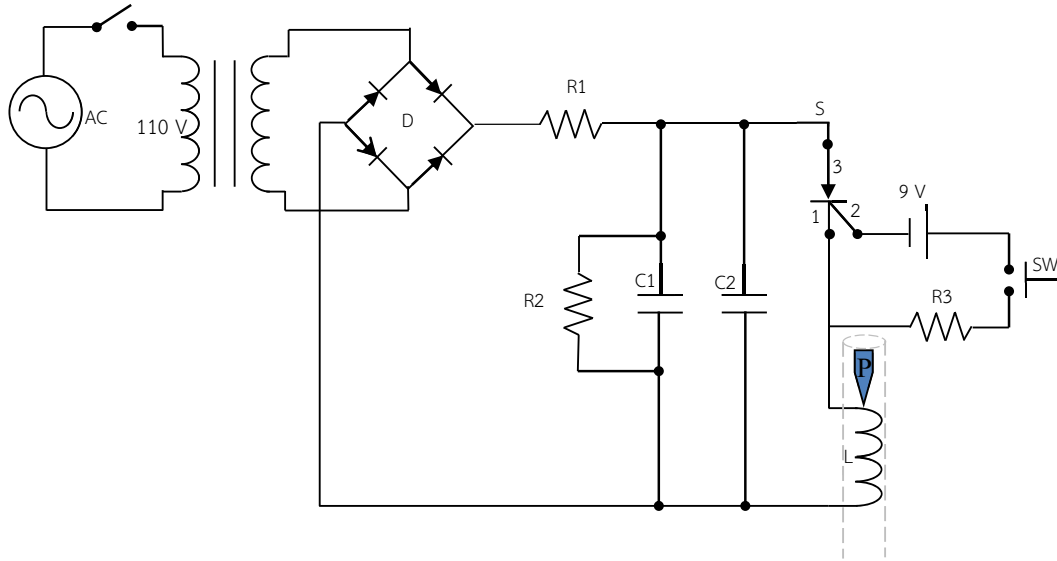
จากกราฟสามารถคำนวณหาความเร็วของวัตถุได้ตามสมการ

$$u_x = \sqrt{\frac{g}{2(\text{slope})}} \quad (4)$$

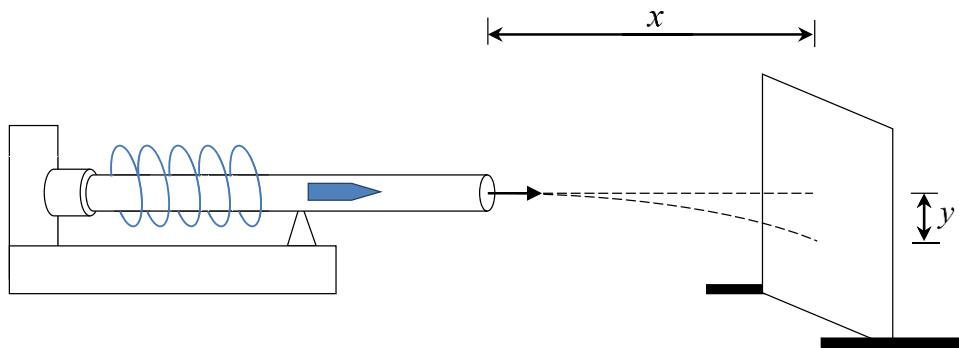
วิธีดำเนินการวิจัย

ปืนแม่เหล็กไฟฟ้าทำหน้าที่เร่งให้โลหะขนาดเล็ก เช่น เหล็ก ให้มีความเร็วและเคลื่อนที่ภายในท่อที่มีสนามแม่เหล็กไหลเวียนอยู่จากขดลวดโซลินอยด์ โดยอุปกรณ์นี้ปราศจากการรบกวนหรือลวดวงจรของกระแสไฟฟ้าซึ่งไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อตัวอุปกรณ์ และเมื่อพิจารณาถึงทฤษฎีพื้นฐานทางแม่เหล็กไฟฟ้า สามารถนำมาประยุกต์เพื่อสร้างชุดทดลองการเคลื่อนที่แบบโพรเจกไทล์ โดยใช้เป็นตัวเร่งความเร็วของวัสดุทดสอบที่ใช้ในการทดลองการเคลื่อนที่แบบโพรเจกไทล์แทนการใช้ลูกเหล็กให้กลิ้งลงมาตามราง

ตัวปืนแม่เหล็กไฟฟ้าที่สร้างขึ้นในการทดลองครั้งนี้ประกอบด้วย ท่ออลูมิเนียมยาว 56 cm เส้นผ่าศูนย์กลางภายนอกและภายใน 8 mm และ 6 mm ตามลำดับ โดยให้ปลายท่อสูงจากพื้น 18 cm ที่ปลายข้างหนึ่งของท่อจะพันสายไฟ AWG เบอร์ 20 เป็นขดลวดโซลินอยด์จำนวน 3 ชั้น ชั้นละ 33 รอบ ยาวประมาณ 6.5 cm วัสดุตัวเร่งเป็นดอกสว่านทำเกลียวเบอร์ 3 ขนาด 3 g โดยมีรูปที่ 1 แสดงแผนภาพวงจรของปืนแม่เหล็กไฟฟ้า ประกอบด้วยแหล่งจ่ายไฟฟ้ากระแสตรง 110 V_{AC} ต่อเข้าไดโอดบริดจ์ ใช้ตัวต้านทานสองตัวต่ออนุกรมแบ่งแรงดัน ให้ได้ 55 V เพื่อจ่ายให้กับตัวเก็บประจุขนาด 15000 μ F ทนแรงดันได้สูงสุด 70 V นำมาต่อขนานกัน 2 ตัว จะได้ค่าความจุ 30000 μ F การทำสวิตช์เปิดการทำงาน จะให้ SCR ต่อไฟจากตัวเก็บประจุ เข้ามาตัว SCR รอกการกดสวิตช์จะส่งไฟเลี้ยงเข้าขาเกต 9 V_{DC} ก็จะตัดต่อไฟเข้าขดลวดโซลินอยด์ทำให้เกิดสนามแม่เหล็ก ผลักตัวดอกสว่าน (P) ให้เคลื่อนที่ออกไปด้วยความเร็ว เวลาในผลึกส่งแต่ละครั้งจะต้องใช้เวลาในการเก็บประจุประมาณ 1.30 นาที โดยมีโวลต์มิเตอร์บอกแรงดันไฟฟ้าในการผลึกเท่ากับ 50 V (Hansen, 2001, Skala & andKindl, 2013)

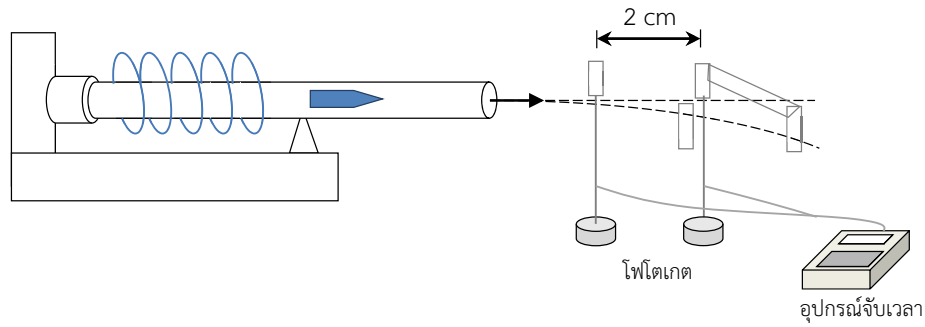
รูปที่ 1 แสดงแผนภาพวงจรของปืนแม่เหล็กไฟฟ้า

รูปที่ 2 แสดงชุดทดลองปืนแม่เหล็กไฟฟ้า

ในการดำเนินการทดลองเริ่มจากจัดชุดอุปกรณ์การทดลองตามรูปที่ 2 โดยให้ระยะห่างระหว่างปลายท่อและฉากรับเท่ากับ 25 cm บันทึกค่าการกระจัดในแนวระดับ (x) เปิดสวิตซ์วงจรเพื่อทำการเร่งความเร็วของดอกสว่านที่ค่าแรงดันไฟฟ้า 50 V ให้เข้าชนกับฉากที่มีแผ่นกระดาษติดอยู่เกิดเป็นรูเล็กๆบนกระดาษ วัดความสูงของจุดที่ได้เทียบกับระดับอ้างอิง บันทึกเป็นการกระจัดในแนวตั้ง (y) ทำการทดลองซ้ำโดยเพิ่มระยะห่างระหว่างปลายท่อและฉากรับครั้งละ 5 cm จนมีระยะ 50 cm ตามลำดับนำข้อมูลที่ได้เขียนกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะ x กับ y และ x^2 กับ y เพื่อคำนวณหาความเร็วของดอกสว่านโดยใช้สมการที่ (4) ซึ่งกำหนดให้เป็นความเร็วจากการทดลองโดยวิธีที่ 1

เปรียบเทียบกับความเร็วของดอกสว่านที่วัดโดยวิธีที่ 2 โดยการจัดชุดอุปกรณ์ตามข้างต้น แต่เพิ่มเครื่องจับเวลาใช้โฟโต้เกตระบบดิจิทัล (Digital Photogate timer) และอุปกรณ์จับเวลาของบริษัท Pasco Scientific USA โดยจัดอุปกรณ์วางโฟโต้เกตระบบดิจิทัลที่ปลายท่อให้ห่างกันเป็นระยะ 2 cm ดังรูปที่ 3 เพื่อจับเวลาที่ดอกสว่านผ่านระยะดังกล่าว แล้วนำไปคำนวณหาความเร็วความสมการที่ (1) (Miller, 2017)

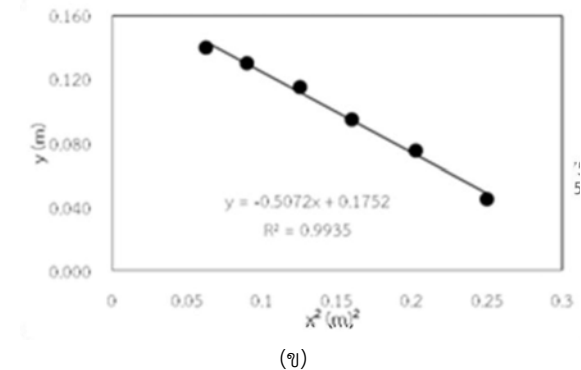
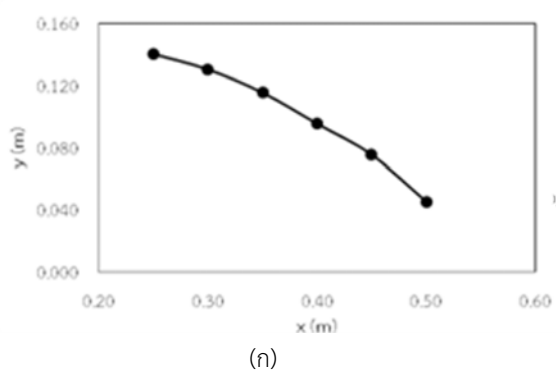
รูปที่ 3 แสดงการจัดโฟโต้เกตระบบดิจิทัลที่ปลายท่อให้ห่างกันเป็นระยะ 2 cm

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการใช้ชุดทดลองการเคลื่อนที่แบบโพรเจกไทล์ที่สร้างขึ้น โดยการทดลองใช้สนามแม่เหล็ก ผลักตัวดอกสว่านมวล 3 g ที่แรงดันไฟฟ้า 50 v ให้เคลื่อนที่ไปตามท่ออลูมิเนียมยาว 56 cm สามารถเคลื่อนที่ได้ระยะไกลสุด 55 cm เมื่อดอกสว่านเคลื่อนที่ออกจากท่อ สามารถวัดค่า x, y และ x^2 ได้ตามตารางที่ 1 จากข้อมูลผลการทดลองสามารถเขียนกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการกระจัด (x, y) และ (x^2, y) ได้ดังแสดงในรูปที่ 4

ตารางที่ 1 แสดงการกระจัดตามแนวราบและแนวตั้งที่ได้จากการทดลอง

การกระจัดตามแนวระดับ	การกระจัดตามแนวตั้ง	การกระจัดตามแนวระดับ ²
x (m)	y (m)	x^2 (m ²)
0.250	0.140	0.0625
0.300	0.130	0.0900
0.350	0.115	0.1250
0.400	0.095	0.1600
0.450	0.075	0.2025
0.500	0.045	0.2500

รูปที่ 4 แสดงกราฟความสัมพันธ์ระหว่าง (ก) การกระจัดในแนวระดับ (x) และการกระจัดในแนวตั้ง (y) และ (ข) การกระจัดในแนวระดับ² (x^2) และการกระจัดในแนวตั้ง (y)

เมื่อนำค่าความชันที่ได้จากกราฟ (x^2, y) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.5072 แทนในสมการ (4) เพื่อคำนวณค่าความเร็วของดอกสว่านจากการทดลองด้วยวิธีที่ 1 มีค่า 3.113 m/s เทียบกับค่าความเร็วที่วัดโดยวิธีจับเวลาขณะดอกสว่านเคลื่อนที่ผ่านโฟโต้เกต

ซึ่งจับเวลาได้ค่า 0.0056 s และแทนค่าเวลาที่ได้ลงใน (1) จะได้ความเร็วจากการทดลองด้วยวิธีที่ 2 มีค่า 3.571 m/s เมื่อคำนวณหาเปอร์เซ็นต์ความแตกต่างของความเร็วทั้งสองวิธี ได้ 13.67%

สรุป

ปืนแม่เหล็กไฟฟ้าที่สร้างขึ้นใช้แรงดันไฟฟ้า 50 v ผลักดอกสว่านมวล 3 g ออกจากท่อลูมิเนียมยาว 56 cm ได้ระยะไกลสุด 55cm โดยความเร็วของโพรเจกไทล์คำนวณได้จากความชันของกราฟความสัมพันธ์ระหว่างการกระจัดในแนวราบและแนวตั้ง (x,y) และใช้เวลาที่บันทึกจากโฟโต้เกต เท่ากับ 3.113 m/s และ 3.571 m/s ตามลำดับ เมื่อคำนวณหาเปอร์เซ็นต์ความแตกต่างของทั้งสองวิธีมีค่า 13.67% โดยข้อดีของชุดทดลองดังกล่าวคือผลการทดลองจะมีความผิดพลาดน้อยเพราะมีโวลต์มิเตอร์บอกค่าแรงดันไฟฟ้าในการควบคุมแรงผลักให้เท่ากันทุกครั้งและการบอกค่าตำแหน่ง x,y สามารถเห็นจุดทะลุบนกระดาษได้ชัดเจนข้อเสียของปืนแม่เหล็กไฟฟ้าคือประสิทธิภาพในการผลักมวลของปืนแม่เหล็กไฟฟ้ามีค่าต่ำ เนื่องจากการเปลี่ยนเป็นพลังงานจลน์ของโพรเจกไทล์มีการสูญเสียพลังงานหลายขั้นตอนจากการแปรผันพลังงาน เช่น พลังงานสะสมในตัวเก็บประจุเปลี่ยนไปเป็นพลังงานแม่เหล็กในขดลวดโซลินอยด์ และพลังงานแม่เหล็กเปลี่ยนไปเป็นพลังงานจลน์ของโพรเจกไทล์ (Murray, 2011) ดังนั้น พลังงานไฟฟ้าที่ใช้ในการผลักมวลโพรเจกไทล์จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแหล่งจ่ายกระแส หากต้องการให้ยิงได้ไกลและแรงขึ้นจะต้องเพิ่มปริมาณกระแส

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา จันทร์ประเสริฐ. (2552). *การสร้างชุดทดลองหลักการอนุรักษ์พลังงานกลและการเคลื่อนที่แบบโพรเจกไทล์*. การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 6.
- Cudnik, B., Rahman, M. and Williams, S. (2012). *Physics 2111 Laboratory Manual*. Retrieved January 5, 2017, from <https://www.pvamu.edu/Include/Physics/Spring2012/Physics%202111%20Lab%20Manual%208.3E.pdf>
- Hansen, B. (2001). *Barry's Coilgun Mark II*. Retrieved January 15, 2017, from <https://www.coilgun.info/mark1/oscillator.htm>
- Miller, J. R. (2017). *Physics 103 Setup Instructions: Projectile Motion*. Department of Physics.St. Lawrence University. Retrieved March 30, 2017 from http://myslu.stlawu.edu/~jmi/physics/labs/103_lab/setup_manual/inactive/project_old_setup.shtml
- Murray, J. (2011). *gauss-machine-gun*. Retrieved March 30, 2017, from <http://www.deltaveng.com/>
- Serway, R. A. and Jewett, J. W. (2008). *Physics for Scientists and Engineers with Modern Physics*. 7th Edition. CA: Thomson Leaning, Inc.
- Skala, B. and Kindl, V. (2013). *Electromagnetic Coil Gun-Design and Construction*. Proceeding of Electrotechnical Institute, Issue 263.